Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
EVGENI TANCHEV IŠVADA,
pateikta 2021 m. balandžio 15 d.[1]

Byla C-866/19

SC
prieš
Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Warszawie

(*Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas, Lenkija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Socialinė apsauga – Apdraustasis, įmokų mokėjimo laikotarpius įgijęs valstybėje narėje, kuri nėra kompetentinga valstybė narė – Teisė į senatvės pensiją – Reglamentas (EB) Nr. 883/2004 – Pensijų išmokų apskaičiavimas“

1. Šiame *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas, Lenkija) pateiktame prašyme priimti prejudicinį sprendimą prašoma paaiškinti Teisingumo Teismo sprendimą *Tomaszewska*[2]. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar pagrindinės bylos aplinkybėmis apskaičiuojant pensijų išmokų sumą, kurią kompetentinga valstybė narė (šiuo atveju – Lenkija) turi mokėti apdraustajam[3], pagal Sąjungos teisę reikia atsižvelgti į pensijų įmokų mokėjimo laikotarpius, apdraustojo įgytus valstybėje narėje, kuri nėra kompetentinga valstybė narė[4] (toliau – priimančiojoje valstybėje narėje įgyti įmokų mokėjimo laikotarpiai). Sprendime *Tomaszewska* į tokio pobūdžio klausimą atsakyta tik dėl pensijų išmokų įgijimo. Kiek toje byloje suformuluoti principai taikomi apskaičiuojant mokėtinas išmokas?

2. Pagrindinės bylos aplinkybės išdėstytos toliau. Pagal Lenkijos teisę Lenkijos įmokų nemokėjimo laikotarpių, į kuriuos galima atsižvelgti skaičiuojant pensijų išmokas, trukmė negali viršyti trečdalio Lenkijoje įgytų įmokų mokėjimo laikotarpių[5]. Klausimas, į kurį reikia atsakyti – ar priimančiojoje valstybėje įgytus įmokų mokėjimo laikotarpius, kuriuos apdraustasis įgijo

1 Originalo kalba: anglų.

2 2011 m. kovo 3 d. sprendimas (C-440/09, EU:C:2011:114, toliau – Sprendimas *Tomaszewska*).

3 Nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą nenurodyta, ar apdraustasis yra darbuotojas, kaip tai suprantama pagal SESV 45 straipsnį. Todėl bet kokią šioje išvadoje pateiktą nuorodą į tą nuostatą reikia suprasti atsižvelgiant į šį kintamąjį. Reikia pažymėti, kad į 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo (OL L 166, 2004, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 5 t., p. 72 ir klaidų ištaisymas OL L 200, 2004, p. 1), kuris pagrindinėje byloje taikytinas *ratione temporis* (žr. šios išvados 6 išnašą), taikymo sritis asmenų atžvilgiu išplėsta taip, kad į ją patektų ne tik darbuotojai. Asmuo, kuris remiasi socialinio draudimo teisėmis, turi būti apdraustasis pagal Reglamento Nr. 883/2004 1 straipsnio c punktą, o pagal Reglamento Nr. 883/2004 2 straipsnio 1 dalį šis reglamentas „taikomas valstybės narės piliečiams, asmenims be pilietybės ir pabėgėliams, gyvenantiems vienoje iš valstybių narių, kuriems yra ar buvo taikomi vienos ar daugiau valstybių narių teisės aktai, bei jų šeimos nariams ir maitintojo netekusiems asmenims“.

4 Žr. Reglamento Nr. 883/2004 1 straipsnio s punktą.

5 Žr. šios išvados 12 punktą.

Nyderlanduose, pagal Sąjungos teisę reikia pridėti prie Lenkijoje įgytų įmokų mokėjimo laikotarpių, taip pailginant Lenkijos įgytų įmokų nemokėjimo laikotarpių, į kuriuos reikia atsižvelgti apskaičiuojant Lenkijos mokamą pensiją, trukmę.

3. Priėjau prie išvados, kad pagal Sąjungos teisę į priimančiojoje valstybėje įgytus įmokų mokėjimo laikotarpius turi būti atsižvelgiama apskaičiuojant teorinį mokėtinos pensijų išmokos dydį pagal Reglamento Nr. 883/2004 52 straipsnio 1 dalies b punkto i papunktį[6]. Konkrečiau kalbant, Lenkijos teisės nuostatą, kurioje numatyta, kad apskaičiuojant pensijos dydį galima atsižvelgti tik į Lenkijoje įgytus įmokų nemokėjimo laikotarpius, neviršijančius trečdalio Lenkijoje įgytų įmokų mokėjimo laikotarpių (toliau – įmokų nemokėjimo laikotarpiams taikoma trečdalio riba), reikia suprasti kaip apimančią priimančiojoje valstybėje įgytus mokėjimo laikotarpius, kuriuos atitinkamas apdraustasis įgijo Nyderlanduose. Bet koks kitas rezultatas būtų nesuderinamas su Reglamento Nr. 883/2004 tikslais ir principais, kuriais šis reglamentas grindžiamas[7], ir prieštarautų sumavimo principui, kuris konkrečiai išreikštas Reglamento Nr. 883/2004 52 straipsnio 1 dalies b punkto i papunktyje. Nurodytas rezultatas taip pat suderinamas su Reglamento Nr. 883/2004 52 straipsnio 1 dalies b punkto i papunkčio tikslu – sumažinti neigiamą poveikį apdraustiesiems, savo teise dirbti besinaudojantiems valstybėse narėse, kurios nėra kompetentingos valstybės narės[8], taikant teorinio mokamos pensijos dydžio apskaičiavimo metodą.

4. Vis dėlto priimančiojoje valstybėje narėje įgyti įmokų mokėjimo laikotarpiai yra nereikšmingi nustatant trečdalio ribą siekiant apskaičiuoti faktinę proporcingąją mokėtiną pensijos išmoką pagal Reglamento Nr. 883/2004 52 straipsnio 1 dalies b punkto ii papunktį. Šis Reglamento Nr. 883/2004 52 straipsnio 1 dalies b punkto ii papunkčio tikslas skiriasi nuo to reglamento 52 straipsnio 1 dalies b punkto i papunkčio tikslo. Pagal 52 straipsnio 1 dalies b punkto ii papunktį taikant paskirstymą apskaičiuojama mokėtina proporcingoji išmoka[9]. Toje nuostatoje atsižvelgiama į Reglamento Nr. 883/2004, kaip valstybių narių socialinės apsaugos sistemų koordinavimo, o ne derinimo, priemonės, kuria siekiama užtikrinti sąžiningą mokėtinos pensijos sumos paskirstymą tarp valstybių narių tą sumą proporcingai apskaičiuojant pagal kiekvienoje valstybėje narėje prieš draudžiamąjį įvykį (šiuo atveju – pensinio amžiaus pradžią) įgytą darbo stažą[10], statusą.

[6] Pagal Reglamento Nr. 883/2004 91 straipsnį, siejamą su 2009 m. rugsėjo 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 987/2009, nustatančio Reglamento (EB) Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo įgyvendinimo tvarką (OL L 284, 2009, p. 1), 97 straipsniu, Reglamentas Nr. 883/2004 taikomas nuo 2010 m. gegužės 1 d. Pagal Reglamento Nr. 883/2004 90 straipsnį buvo panaikintos ir pakeistos visos šioje byloje reikšmingos 1971 m. birželio 14 d. Tarybos reglamento (EEB) dėl socialinės apsaugos sistemų taikymo pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims ir jų šeimos nariams, judantiems Bendrijoje (OL L 149, 1971, p. 2; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 1 t., p. 35), nuostatos. Reglamento Nr. 883/2004 6 straipsnis atitinka Reglamento Nr. 1408/71 45 straipsnio 1 dalį. Reglamento Nr. 883/2004 52 straipsnio 1 dalis atitinka Reglamento Nr. 1408/71 46 straipsnio 2 dalį.

[7] 2011 m. kovo 3 d. Sprendimas *Tomaszewska* (C-440/09, EU:C:2011:114, 27 punktas).

[8] Jurisprudencijoje nustatyta, kad darbuotojų migrantų socialinio draudimo išmokų negalima mažinti dėl to, kad jie pasinaudoja teise laisvai judėti. Žr., pavyzdžiui, 2013 m. vasario 21 d. Sprendimą *Salgado González* (C-282/11, EU:C:2013:86, 43 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[9] Dėl Reglamento Nr. 1408/71 46 straipsnio 2 dalies žr. generalinio advokato F. G. Jacobs išvadą byloje *Stinco ir Panfilo* (C-132/96, EU:C:1997:436, 5 punktas).

[10] 1980 m. birželio 26 d. Sprendimas *Menzies* (793/79, EU:C:1980:172, 11 punktas).

I. Teisinis pagrindas

A. Sąjungos teisė

5. SESV 48 straipsnio a punkte nustatyta:

„Europos Parlamentas ir Taryba, spręsdami pagal įprastą teisėkūros procedūrą, socialinės apsaugos srityje imasi priemonių, būtinų laisvam darbuotojų judėjimui užtikrinti; šiuo tikslu jie priima nuostatas, kaip migruojantiems samdomiems ir savarankiškai dirbantiems darbuotojams ir jų išlaikytiniams užtikrinti: a) pagal keleto valstybių įstatymus nustatomų visų prilyginamųjų laikotarpių sudėtį, kad jie įgytų ir išlaikytų teisę į socialines išmokas ir kad būtų galima apskaičiuoti tų išmokų dydį.“

6. Reglamento Nr. 883/2004 14 konstatuojamojoje dalyje nustatyta:

„Šių tikslų turi būti pasiekta ypač susumuojant visus pagal įvairius nacionalinius teisės aktus įgytus laikotarpius, kad būtų įgyta ir išsaugota teisė gauti išmokas ir kad būtų apskaičiuotas įmokų dydis, mokant išmokas skirtingų kategorijų asmenims, kuriems taikomas šis reglamentas.“

7. Reglamento Nr. 883/2004 1 straipsnio t punkte nustatyta:

„draudimo laikotarpiai“ – įmokų mokėjimo, darbo pagal darbo sutartį arba savarankiško darbo laikotarpiai, kurie tokiais nustatomi arba pripažįstami teisės aktais, pagal kuriuos jie buvo įgyti arba laikomi įgytais, ir visi taip traktuojami laikotarpiai, jeigu pagal minėtus teisės aktus jie prilyginami draudimo laikotarpiams.“

8. Reglamento Nr. 883/2004 6 straipsnyje „Laikotarpių sumavimas“ nurodyta:

„Jeigu šiame reglamente nenumatyta kitaip, valstybės narės, pagal kurios teisės aktus:

– teisės į išmokas įgijimas, išsaugojimas, pratęsimas [trukmė] arba atgavimas,

– teisės aktų taikymas,

– arba

– galimybė apsidrausti privalomu, neprivalomu nuolatiniu arba savanorišku draudimu arba būti atleistam nuo jo,

priklauso nuo draudimo, darbo pagal darbo sutartį, savarankiško darbo arba gyvenimo laikotarpių, kompetentinga įstaiga įskaito reikiamo dydžio draudimo, darbo pagal darbo sutartį, savarankiško darbo ir gyvenimo laikotarpius, įgytus pagal bet kurios kitos valstybės narės teisės aktus, tartum jie būtų įgyti pagal jos teisės aktus [11].“

[11] Anksčiau – Reglamento Nr. 1408/71, iš dalies pakeisto ir atnaujinto 1996 m. gruodžio 2 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 118/97 (OL L 28, 1997, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 3 t., p. 3) ir iš dalies pakeisto 2006 m. gruodžio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1992/2006 (OL L 392, 2006, p. 1), 45 straipsnio 1 dalis. Joje buvo numatyta: „Jeigu pagal valstybės narės teisės aktus teisės į išmokas įgijimas, išsaugojimas ar atgavimas pagal sistemą, kuri pagal 2 arba 3 dalį nėra speciali, priklauso nuo draudimo ar gyvenimo laikotarpių, tai tos valstybės narės kompetentinga įstaiga, kai reikia, sumuoja draudimo ar gyvenimo laikotarpius, įgytus pagal bet kurios kitos valstybės narės teisės aktus, nepaisant to, ar jie buvo įgyti pagal bendrą ar specialią sistemą, ir ar asmuo dirbo pagal darbo sutartį ar savarankiškai. Šiuos laikotarpius ji sumuoja, tartum jie būtų įgyti pagal jos administruojamus teisės aktus“.

9. Reglamento Nr. 883/2004 52 straipsnio 1 dalyje [12] nustatyta:

„1. Kompetentinga įstaiga mokėtinos išmokos [dydį] apskaičiuoja:

a) pagal jos taikomus teisės aktus, jei tik sąlygos gauti išmokoms buvo patenkintos vien pagal nacionalinius teisės aktus (nepriklausoma išmoka);

b) apskaičiavus teorinę sumą, o vėliau – faktinę sumą (proporcingoji išmoka) taip:

   i) teorinis išmokos dydis yra lygus išmokai, dėl kurios atitinkamas asmuo galėtų kreiptis, jeigu visi draudimo ir (arba) gyvenimo [šalyje] laikotarpiai, kurie buvo įgyti pagal kitų valstybių narių teisės aktus, būtų [yra] įgyti pagal jos taikomus teisės aktus išmokos skyrimo dieną. Jeigu pagal šiuos teisės aktus išmokos dydis nepriklauso nuo įgytų laikotarpių trukmės, toks dydis laikomas teoriniu dydžiu;

   ii) tada kompetentinga įstaiga, remdamasi apskaičiuotu teoriniu dydžiu, nustato faktinį proporcingosios išmokos dydį, pagal santykį tarp laikotarpių, įgytų iki draudiminio įvykio pagal tos įstaigos taikomus teisės aktus, trukmės ir bendros laikotarpių, įgytų iki draudiminio įvykio pagal visų atitinkamų valstybių narių teisės aktus, trukmės.“

10. 2010 m. gruodžio 16 d. Sprendimo Nr. H6 dėl tam tikrų principų taikymo sumuojant laikotarpius pagal Reglamento (EB) Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo 6 straipsnį (OL C 45, 2011, p. 5; toliau – Sprendimas Nr. H6) 2 konstatuojamojoje dalyje nurodyta:

„2) Reglamento <…> Nr. 883/2004 6 straipsnyje nustatytas laikotarpių sumavimo principas. Šis principas turėtų būti vienodai taikomas, ypač sumuojant laikotarpius, į kuriuos pagal nacionalinės teisės aktus turi būti atsižvelgta tik siekiant suteikti teisę į išmoką arba ją padidinti.“

11. Sprendimo Nr. H6 1 ir 2 punktuose nurodyta:

„1. Taikant reglamentus <…> Nr. 883/2004 ir <…> Nr. 987/2009, visi draudimo laikotarpiai – ar tai būtų įmokų mokėjimo, ar pagal nacionalinius teisės aktus draudimo laikotarpiams prilyginami laikotarpiai – atitinka „draudimo laikotarpių“ sąvoką.

2. Į visus draudiminio įvykio laikotarpius, įgytus pagal kitos valstybės narės teisės aktus, atsižvelgiama tik taikant laikotarpių sumavimo principą, kaip nustatyta Reglamento <…> Nr. 883/2004 6 straipsnyje ir Reglamento <…> Nr. 987/2009 12 straipsnyje. Laikantis sumavimo principo, laikotarpiai, apie kuriuos pranešė kitos valstybės narės, sumuojami nedvejojant jų verte.“

[12] Reglamento Nr. 883/2004 52 straipsnio 1 dalies b punktas anksčiau buvo Reglamento Nr. 1408/71 46 straipsnio 2 dalies a ir b punktai. Juose buvo nurodyta: „Jeigu valstybės narės teisės aktais nustatytos sąlygos teisei gauti išmokas įvykdomos tik taikant 45 straipsnį arba 40 straipsnio 3 dalį, tai galioja šios taisyklės: a) kompetentinga įstaiga apskaičiuoja teorinį išmokos dydį, į kurį atitinkamas asmuo galėtų pretenduoti, jei visi draudimo ir (arba) gyvenimo laikotarpiai, iki draudiminio įvykio įgyti pagal valstybių narių teisės aktus, kurie buvo taikomi pagal darbo sutartį dirbančiam asmeniui arba savarankiškai dirbančiam asmeniui, atitinkamoje valstybėje išmokos skyrimo metu būtų laikomi įgytais pagal jos administruojamus teisės aktus. Jeigu pagal šiuos teisės aktus išmokos dydis nepriklauso nuo įgytų laikotarpių trukmės, toks dydis laikomas šiame punkte nurodytu teoriniu dydžiu; b) kompetentinga įstaiga vėliau, remdamasi pagal ankstesnį punktą apskaičiuotu teoriniu dydžiu, nustato faktinį išmokos dydį, pagal santykį tarp draudimo ar gyvenimo laikotarpių, iki draudiminio įvykio įgytų pagal jos administruojamus teisės aktus, trukmės ir bendros draudimo ar gyvenimo laikotarpių, iki draudiminio įvykio įgytų pagal visų atitinkamų valstybių narių teisės aktus, trukmės“.

B. Valstybės narės teisė

12. Nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą minimas *Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych* (1998 m. gruodžio 17 d. Įstatymas dėl senatvės pensijų ir kitų iš Socialinio draudimo fondo mokamų pensijų (*Dz. U.*, 1270 pozicija, su pakeitimais, 2018 m.); toliau – Pensijų įstatymas). Nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą nurodyta, kad pagal Lenkijos teisę ilgiausia įmokų nemokėjimo laikotarpių, į kuriuos galima atsižvelgti apskaičiuojant išmokos dydį, trukmė yra lygi trečdaliui Lenkijoje įgytų įmokų mokėjimo laikotarpių [13].

II. Faktinės aplinkybės ir prejudicinis klausimas

13. Prejudicinis klausimas susijęs tik su pensijos išmokos apdraustajam, didžiąją dalį savo draudimo laikotarpių įgijusiam valstybėje narėje (Nyderlanduose), kuri nėra kompetentinga valstybė narė (Lenkija), apskaičiavimu. Dėl tokių išmokų gavimo klausimų nekyla.

14. 2014 m. vasario 24 d. sprendimu *Zakład Ubezpieczeń Społecznych, I Oddział w Warszawie* (Socialinio draudimo įstaigos Varšuvos I skyrius; toliau – pensijų įstaiga [14]) pagal Pensijų įstatymo ir Reglamento Nr. 883/2004 nuostatas SC (apdraustajam) nuo 2013 m. lapkričio 5 d. skyrė senatvės pensiją.

15. Nustatydama apdraustojo teisę į senatvės pensiją pensijų įstaiga taikė toliau nurodytą metodą. Pirmiausia ji nustatė Lenkijoje įgytus įmokų mokėjimo laikotarpius (104 mėnesiai). Tada į draudimo laikotarpį įtraukė Lenkijoje įgytus įmokų nemokėjimo laikotarpius (34 mėnesiai); ta trukmė atitinka trečdalį Lenkijoje įgytų įmokų mokėjimo laikotarpių; formulė Lenkijos teisėje numatyta Pensijų įstatymo 5 straipsnio 2 dalyje. Trečia, atsižvelgdama į tai, kad remiantis Lenkijoje įgytais draudimo laikotarpiais apdraustasis neįgijo minimalaus draudimo laikotarpio, pensijų įstaiga į SC nacionalinį draudimo laikotarpį įtraukė Nyderlanduose įgytus įmokų mokėjimo laikotarpius (269 mėnesiai), kad galėtų jam skirti senatvės pensiją.

16. Į taip nustatytą draudimo laikotarpį (nacionaliniai įmokų mokėjimo laikotarpiai + nacionaliniai įmokų nemokėjimo laikotarpiai + užsienyje įgyti įmokų mokėjimo laikotarpiai) vėliau buvo atsižvelgta apskaičiuojant teorinį išmokos dydį pagal Reglamento Nr. 883/2004 52 straipsnio 1 dalies b punkto i papunktį. Tačiau faktinis išmokos dydis pagal Reglamento Nr. 883/2004 52 straipsnio 1 dalies b punkto ii papunktį buvo proporcingai apskaičiuotas nuo 138 mėnesių Lenkijoje įgytų draudimo laikotarpių (įmokų mokėjimo laikotarpiai ir įmokų nemokėjimo laikotarpiai, neviršijantys trečdalio nacionalinių įmokų mokėjimo laikotarpių) iš bendrų 407 mėnesių Lenkijoje ir Nyderlanduose įgytų draudimo laikotarpių. Atsižvelgiant į tai, buvo apskaičiuota, kad iš 974,78 Lenkijos zlotų (PLN) dydžio teorinės išmokos apdraustajam turi būti mokama 33,9 % šios sumos, t. y. 335,81 PLN.

[13] Atrodo, kad nurodyta vieno trečdalio įmokų mokėjimo laikotarpių riba, taikoma įmokų nemokėjimo laikotarpiams, yra numatyta Pensijų įstatymo 5 straipsnio 2 dalyje.

[14] Taip pat kompetentinga įstaiga pagal Reglamento 883/2004 1 straipsnio q punktą.

17. Apdraustasis tą sprendimą apskundė; skunde jis prašė, be kita ko, kad apskaičiuojant pensijos dydį būtų atsižvelgta į daugiau Lenkijoje įgytų įmokų nemokėjimo laikotarpių, ir teigė, kad pensijų įstaiga suklydo, neatsižvelgdama į Teisingumo Teismo sprendimą *Tomaszewska*[15]. *Sąd Okręgowy w Warszawie* (Varšuvos apygardos teismas, Lenkija) 2015 m. lapkričio 19 d. sprendimu tą skundą atmetė.

18. Apdraustasis *Sąd Okręgowy w Warszawie* (Varšuvos apygardos teismas) pirmąja instancija priimtą sprendimą apeliacine tvarka apskundė *Sąd Apelacyjny w Warszawie* (Varšuvos apeliacinis teismas, Lenkija). Apdraustasis teigė, kad Reglamento Nr. 1408/71 45 straipsnis buvo išaiškintas neteisingai ir kad remiantis Sprendimu *Tomaszewska* įmokų nemokėjimo laikotarpių trečdalio riba turėtų būti apskaičiuojama atsižvelgiant į Lenkijoje ir Nyderlanduose įgytus įmokų mokėjimo laikotarpius. 2017 m. rugpjūčio 9 d. sprendime *Sąd Apelacyjny w Warszawie* (Varšuvos apeliacinis teismas), remdamasis Sprendimu *Tomaszewska*, pritarė tiems argumentams ir iš dalies pakeitė skundžiamą sprendimą.

19. Pensijų įstaiga prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui pateikė kasacinį skundą, jame *Sąd Apelacyjny w Warszawie* (Varšuvos apeliacinis teismas) sprendimą ginčijo tiek, kiek tas teismas pensijų institucijai nurodė pagal Reglamento Nr. 883/2004 52 straipsnio 1 dalies b punktą apskaičiuojant apdraustajam mokėtiną išmoką atsižvelgti į daugiau Lenkijoje įgytų įmokų nemokėjimo laikotarpių. Pensijų įstaiga nesutiko su išvada, kad „trečdalis“ turi būti nustatomas atsižvelgiant ne vien į Lenkijoje įgytus įmokų mokėjimo laikotarpius, bet į tuos laikotarpius bei Nyderlanduose įgytus įmokų mokėjimo laikotarpius. Kitaip tariant, kasacinis skundas susijęs tik su pensijos išmokos dydžio apskaičiavimu.

20. Nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą iš esmės nurodyti toliau išdėstyti pensijų įstaigos ir apdraustojo argumentai.

21. Apdraustasis pritaria *Sąd Apelacyjny w Warszawie* (Varšuvos apeliacinis teismas) sprendimui. Jis teigia, kad pensijų įstaiga, apskaičiuodama jam mokėtinos išmokos dydį, turi taikyti Reglamento Nr. 1408/71 45 straipsnį, kaip jis išaiškintas Sprendime *Tomaszewska*, ir kad pensijų įstaiga suklydo, atsižvelgdama tik į įmokų nemokėjimo laikotarpius, kurie sudarė trečdalį Lenkijoje įgytų įmokų mokėjimo laikotarpių. Pagal Sprendimą *Tomaszewska* pensijų įstaiga turėjo atsižvelgti į įmokų nemokėjimo laikotarpius, kurie sudarė trečdalį susumuotų Lenkijoje ir Nyderlanduose įgytų įmokų mokėjimo laikotarpių.

22. Pensijų įstaiga teigia, kad, pirma, pagrindinėje byloje Reglamento Nr. 1408/71 45 straipsnio išaiškinimas netaikomas, nes, kad apdraustasis įgytų teisę į pensiją, prie Lenkijoje įgytų draudimo laikotarpių (įmokų mokėjimo laikotarpių ir įmokų nemokėjimo laikotarpių, sudarančių trečdalį nacionalinių įmokų mokėjimo laikotarpių) pakako pridėti kitoje valstybėje narėje, t. y. Nyderlanduose, įgytus draudimo laikotarpius. Pensijų įstaigos nuomone, Sprendimas *Tomaszewska* taikomas tik tuo atveju, jeigu pritaikius draudimo laikotarpio apskaičiavimo metodą, kuris buvo taikomas šioje byloje, nustatoma, kad apdraustasis neįgijo reikiamo minimalaus draudimo laikotarpio, kad gautų pensiją. Tačiau pagrindinėje byloje taikant minėtą formulę apdraustasis šią ribą pasiekė (žr. šios išvados 15 punktą). Užsienyje įgytus įmokų mokėjimo laikotarpius pridėti prie nacionalinių įmokų mokėjimo laikotarpių ir maksimalią nacionalinių įmokų nemokėjimo laikotarpių dalį (trečdalį įmokų mokėjimo laikotarpį) apskaičiuoti atsižvelgiant į susumuotus (nacionalinius ir užsienyje įgytus) draudimo laikotarpius galima tik tuo atveju, jei ši riba nepasiekta.

[15] 2011 m. kovo 3 d. sprendimas (C-440/09, EU:C:2011:114).

23. Antra, Sprendimas *Tomaszewska* yra susijęs su Reglamento Nr. 1408/71 45 straipsnio 1 dalies, kuri atitinka Reglamento Nr. 883/2004 6 straipsnį, o ne jo 52 straipsnį, išaiškinimu. Pensijų įstaigos nuomone, Reglamento Nr. 883/2004 52 straipsnis taikomas pagrindinėje byloje.

24. Trečia, taikant Sprendime *Tomaszewska* pateiktą Reglamento Nr. 1408/71 45 straipsnio 1 dalies išaiškinimą būtų atsižvelgiama į daugiau Lenkijoje įgytų įmokų nemokėjimo laikotarpių, nei numatyta pagal Lenkijos teisę, o dėl to, viena vertus, Lenkijos socialinės apsaugos sistemai reikėtų daugiau prisidėti prie apdraustajam mokėtinos išmokos ir, kita vertus, kitos valstybės narės (Nyderlandų) draudimo sistemai, kuriai apdraustasis įmokas mokėjo kur kas ilgiau nei Lenkijos draudimo sistemai, prie tos išmokos finansavimo reikėtų prisidėti mažiau.

25. Ketvirta, iš Sprendimo Nr. H6 [16] 2 punkto matyti, kad kitų valstybių narių draudimo įstaigose įgyti laikotarpiai turi būti sumuojami nedvejojant dėl jų vertės, o tai reiškia, kad Lenkijos draudimo įstaiga negali būti įpareigota atsižvelgti į daugiau nacionalinių draudimo laikotarpių (pridedant užsienyje įgytus draudimo laikotarpius), nei reikalaujama pagal nacionalinę teisę.

26. Dėl šio nesutarimo *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas, Lenkija) pateikė toliau nurodytą prejudicinį klausimą.

„Ar Reglamento Nr. [883/2004] 52 straipsnio 1 dalies b punktą reikia aiškinti taip, kad kompetentinga institucija:

a) pagal nacionalinės teisės aktus atsižvelgia į įmokų nemokėjimo laikotarpius, kurie neviršija trečdalio įmokų mokėjimo laikotarpių, įgytų pagal nacionalinės teisės aktus ir kitų valstybių narių teisės aktus, sumos, siekdama nustatyti ir teorinį išmokos dydį (i papunktis), ir faktinį išmokos dydį (ii papunktis); arba

b) pagal nacionalinės teisės aktus atsižvelgia į įmokų nemokėjimo laikotarpius, kurie neviršija trečdalio įmokų mokėjimo laikotarpių, įgytų pagal nacionalinės teisės aktus ir kitų valstybių narių teisės aktus, sumos, siekdama nustatyti tik teorinį išmokos dydį (i papunktis), bet ne faktinį išmokos dydį (ii papunktis); arba

c) apskaičiuodama įmokų nemokėjimo laikotarpių ribą pagal nacionalinės teisės aktus ir siekdama nustatyti teorinį išmokos dydį (i papunktis) ir faktinį išmokos dydį (ii papunktis) neatsižvelgia į draudimo laikotarpius, įgytus kitoje valstybėje narėje?“

27. Rašytines pastabas Teisingumo Teismui pateikė pensijų įstaiga, Čekijos Respublika, Vengrijos ir Lenkijos vyriausybės ir Europos Komisija. Teismo posėdis nebuvo surengtas.

[16] Žr. šios išvados 11 punktą.

III. Atsakymas į prejudicinį klausimą

A. Įvadinės pastabos

28. Svarbu pažymėti, kad pensijų įstaiga teisingai tvirtina, kad pagrindinėje byloje taikomas Reglamentas Nr. 883/2004, o ne Reglamentas Nr. 1408/71, nes Reglamentas Nr. 883/2004 yra taikytinas *ratione temporis*[17]. Tačiau tai nereiškia, kad Teisingumo Teismo jurisprudencija, susijusi su Reglamentu Nr. 1408/71, yra nereikšminga pagrindinėje byloje, nes to reglamento nuostatos buvo pakeistos Reglamento Nr. 883/2004 nuostatomis[18].

29. Antra, pagrindinėje byloje taikoma Reglamento Nr. 883/2004 52 straipsnio 1 dalis, nes byla susijusi su pensijos išmokos apskaičiavimu, o ne teisės į išmoką įgijimu pagal Reglamento Nr. 883/2004 6 straipsnį.

30. Trečia, pensijų įstaigos argumentas, kad Sprendimas *Tomaszewska*[19] netaikomas pagrindinėje byloje, nes nekyla klausimo dėl apdraustojo *įgyjamos* teisės į pensiją (žr. šios išvados 22 punktą), yra nepagrįstas. Kaip paaiškinta toliau (žr. šios išvados 39–49 punktus), Sprendimo *Tomaszewska* negalima suprasti taip, kad pagal jį sumavimo principas taikomas tik teisės į pensiją įgijimui pagal Reglamentą Nr. 883/2004[20].

31. Ketvirta, pagal Lenkijos teisės aktus numatyti ir pagrindinėje byloje nagrinėjami įmokų nemokėjimo laikotarpiai pagal Reglamento Nr. 883/2004 1 straipsnio t punkte pateiktą apibrėžtį yra „draudimo laikotarpis“. Atrodo, kad nekyla abejonių, jog pagal Reglamento Nr. 883/2004 1 straipsnio t punktą įmokų nemokėjimo laikotarpiai atitinka sąvoką „draudimo laikotarpis“[21]. Reikia priminti, kad pagal Teisingumo Teismo suformuotą jurisprudenciją valstybės narės išlieka kompetentingos nustatyti socialinės apsaugos išmokų skyrimo sąlygas, net jeigu jas sugriežtina, jeigu nustatytos sąlygos nesukelia atviros arba paslėptos Sąjungos darbuotojų diskriminacijos[22].

32. Penkta, verta priminti toliau nurodytus pagrindinius principus, taikomus pagrindinėje byloje, kuriuos Teisingumo Teismas neseniai patvirtino Sprendime *Crespo Rey*[23]:

„svarbu priminti, kad Reglamente Nr. 883/2004 nėra įtvirtinama bendra socialinės apsaugos sistema, o leidžiama veikti skirtingoms nacionalinėms socialinės apsaugos sistemoms, ir vienintelis šio reglamento tikslas yra užtikrinti tokių sistemų koordinavimą. Tad pagal suformuotą Teisingumo Teismo jurisprudenciją valstybės narės išsaugo savo įgaliojimus socialinės apsaugos sistemų organizavimo srityje <…>

<…> nesant suderinimo Sąjungos lygiu, kiekvienos valstybės narės teisės aktuose turi būti nustatytos, be kita ko, teisės į išmokas suteikimo sąlygos <…>

[17] Žr. šios išvados 6 išnašą.

[18] Žr. šios išvados 6 išnašą.

[19] 2011 m. kovo 3 d. sprendimas (C-440/09, EU:C:2011:114, 12 punktas).

[20] 2019 m. gruodžio 5 d. Sprendimas *Bocero Torrico and Bode* (C-398/18 ir C-428/18, EU:C:2019:1050, 33 punktas) ir generalinio advokato G. Hogan išvada (EU:C:2019:596, 37 punktas).

[21] Taip pat žr. Sprendimo Nr. H6 (šios išvados 11 punktas) 1 punktą ir 2013 m. balandžio 18 d. Sprendimą *Mulders* (C-548/11, EU:C:2013:249, 37 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[22] 2011 m. kovo 3 d. Sprendimas *Tomaszewska* (C-440/09, EU:C:2011:114, 24 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[23] 2018 m. birželio 28 d. Sprendimas (C-2/17, EU:C:2018:511, 45–47 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija).

Vis dėlto įgyvendindamos šią savo kompetenciją valstybės narės turi laikytis Sąjungos teisės, ir pirmiausia SESV nuostatų, susijusių su kiekvienam Sąjungos piliečiui pripažinta laisve judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje.“ [24]

33. Šešta, dėl šios išvados 25 punkte nurodytų pensijų įstaigos argumentų, pateiktų remiantis Sprendimu Nr. H6, reikia pažymėti, kad tame sprendime aiškinamas Reglamento Nr. 883/2004 6 straipsnis, o ne to reglamento 52 straipsnis. Todėl šioje išvadoje Sprendimu Nr. H6 bus remiamasi tiek, kiek jis susijęs su pagrindinėje byloje nagrinėjamais klausimais [25].

34. Nekalbėdamas apie minėtus šešis punktus, padariau išvadą, kad iš trijų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nurodytų galimybių Sąjungos teisę atitinka b galimybė, kaip nurodyta Vengrijos vyriausybės rašytinėse pastabose. Prie tokios išvados priėjau atsižvelgdamas į toliau nurodytą bendrąjį principą, kuris, be kita ko, buvo paaiškintas generalinio advokato J. Mazák išvadoje byloje *Bergström* [26]:

„Sumavimo principas yra vienas pagrindinių valstybių narių socialinės apsaugos sistemų Sąjungos koordinavimo principų, kuriuo siekiama užtikrinti, kad naudodamasis Sutarties suteikta laisvo judėjimo teise darbuotojas neprarastų socialinės apsaugos išmokų, į kurias turėtų teisę, jeigu būtų visą savo profesinę veiklą vykdęs vienoje valstybėje narėje. Tokios pasekmės gali Sąjungos darbuotojus atgrasinti naudotis teise laisvai judėti, todėl gali būti šios laisvės kliūtis.“ [27]

35. Kaip pažymima viename komentare, „draudimo laikotarpių sumavimo principas yra vienas iš seniausių pasiekimų tarptautinės socialinio draudimo teisės srityje“, kuris buvo paminėtas 1935 m. Tarptautinės darbo organizacijos konvencijoje Nr. 48 [28]. Tačiau nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą nurodyta c galimybė su šiuo principu nesuderinama ir su ja sutikti negalima.

36. Taip yra todėl, kad logiška c galimybės pasekmė yra sumavimo principo netaikymas apskaičiuojant įmokų nemokėjimo laikotarpių trečdalio ribą, taigi, ir šiam apdraustojo išmokų elementui, nes pagal c galimybę atliekant tokį apskaičiavimą nė viename etape neatsižvelgiama į priimančiojoje valstybėje (Nyderlanduose) įgytus įmokų mokėjimo laikotarpius – nei apskaičiuojant apdraustojo pensijos teorinį dydį pagal Reglamento
Nr. 883/2004 52 straipsnio 1 dalies b punkto i papunktį, nei pensijos faktinį dydį pagal 52 straipsnio 1 dalies b punkto ii papunktį. Tai būtų nesuderinama su sumavimo principo, įtvirtinto Reglamento Nr. 883/2004 6 straipsnyje, esmine reikšme taikant tą reglamentą.

[24] Ten pat. Dėl valstybės narės kompetencijos socialinio draudimo srityje taip pat žr. SESV 153 straipsnio 4 dalį.

[25] Reikia priminti, kad Sprendimas Nr. H6 yra priemonė, kuria įgyvendinami reglamentai Nr. 883/2004 ir Nr. 987/2009. Pagal suformuotą Teisingumo Teismo jurisprudenciją įgyvendinimo aktas, jeigu įmanoma, turi būti aiškinamas taip, kad atitiktų pagrindinio akto nuostatas (šiuo klausimu žr. 2009 m. gegužės 14 d. Sprendimo *Internationaal Verhuis- en Transportbedrijf Jan de Lely* (C-161/08, EU:C:2009:308, 38 punktas) ir 2012 m. liepos 19 d. Sprendimą *Pie Optiek* (C-376/11, EU:C:2012:502, 34 punktas). Žr. 2019 m. rugsėjo 4 d. Sprendimą *Bundesagentur für Arbeit, Familienkasse Baden-Württemberg West* (C-473/18, EU:C:2019:662, 30 punktas).

[26] 2011 m. gruodžio 15 d. Sprendimas *Bergström* (C-257/10, EU:C:2011:839) ir generalinio advokato J. Mazák išvada toje byloje (EU:C:2011:407). Taip pat žr., pavyzdžiui, generalinio advokato P. Mengozzi išvadą byloje *Dumont de Chassart* (C-619/11, EU:C:2012:805, 50 punktas).

[27] 2011 m. gruodžio 15 d. sprendimas (EU:C:2011:839) ir generalinio advokato J. Mazák išvada (C-257/10, EU:C:2011:407, 39 punktas). Žr. 2005 m. sausio 20 d. Sprendimą *Salgado Alonso* (C-306/03, EU:C:2005:44, 28 ir 29 punktai). Taip pat žr., pavyzdžiui, 2011 m. kovo 3 d. Sprendimą *Tomaszewska* (C-440/09, EU:C:2011:114, 30 punktas) ir 2019 m. kovo 14 d. Sprendimą *Vester* (C-134/18, EU:C:2019:212, 33 punktas).

[28] Fuchs, M. ir Cornelissen, R. (red.) *ES Social Security Law* (Nomos, 2015) p. 33. Konvenciją galima rasti adresu https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C048. Pavyzdžiui, 2 straipsnyje kalbama apie „susumuotus“ draudimo laikotarpius.

37. Be to, pagal c galimybę Lenkijos teisės aktas, kuriame nustatoma įmokų nemokėjimų laikotarpių trečdalio riba, būtų nesuderinamas su Reglamento Nr. 883/2004 4 straipsnyje numatytu vienodo požiūrio dėl pilietybės principu, nes jis faktiškai turėtų neigiamos įtakos didžiajai daliai apdraustųjų, kurie naudojasi teise laisvai judėti. Pensijų įstaigos argumentus, kad Lenkijos nuostatos dėl įmokų nemokėjimo laikotarpių apskaičiavimo vienodai taikomos ir darbuotojams migrantams, ir sėsliems darbuotojams, todėl yra suderinamos su Sąjungos teise, reikia atmesti. Taip yra todėl, kad, jei sumavimo taisyklė būtų visiškai netaikoma, dėl įmokų nemokėjimo laikotarpiams taikomos trečdalio ribos Lenkijos piliečiams būtų lengviau įgyti didelį skaičių tų laikotarpių nei migrantams, kurie naudojasi teise laisvai judėti, todėl rizikuoja, kad taisyklė veiks jų nenaudai [29]. Ši situacija turėtų būti pateisinama siekiamu viešojo intereso tikslu, su sąlyga, kad Lenkijos teisės aktai, kuriuose numatyta nustatant įmokų nemokėjimo laikotarpiams taikomos trečdalio ribos dydį neatsižvelgti į kitose valstybėse narėse įgytus įmokų mokėjimo laikotarpius, yra tinkami šiam tikslui pasiekti ir neviršija to, kas būtina jam pasiekti [30].

38. Taigi, šiuo atžvilgiu reikia nagrinėti, ar pagal Sąjungos teisę pensijų įstaiga, apskaičiuodama Lenkijos teisės aktuose nustatytą įmokų nemokėjimo laikotarpiams taikomą trečdalio ribą, be Lenkijoje įgytų įmokų mokėjimo laikotarpių (104 mėnesių), turi atsižvelgti į priimančiojoje valstybėje narėje (Nyderlanduose) įgytus įmokų mokėjimo laikotarpius (269 mėnesius). Ar pagal Sąjungos teisę, ypač Reglamento Nr. 883/2004 52 straipsnio 1 dalį, šios ribos dydis turi būti nustatomas atsižvelgiant tik į Lenkijoje įgytus įmokų mokėjimo laikotarpius, kaip teigia pensijų įstaiga ir Lenkijos vyriausybė, ar jis turi būti indeksuojamas atsižvelgiant į susumuotus Lenkijoje ir Nyderlanduose įgytus įmokų mokėjimo laikotarpius, kaip teigia Europos Komisija, Čekijos Respublika ir iš dalies Vengrijos vyriausybė?

B. Sprendimo Tomaszewska taikymo sritis

39. Pagrindinis šalių nesutarimų aspektas yra 2011 m. kovo 3 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Tomaszewska* taikymo sritis [31]. Ar toje byloje sumavimo principas buvo taikomas tik sprendimams dėl pensijos išmokos *įgijimo*, kaip teigia pensijų įstaiga, Lenkijos vyriausybė ir Vengrijos vyriausybė, ar sumavimo principas taip pat taikomas tokias išmokas *apskaičiuojant*, kaip teigia Komisija ir Čekijos Respublika?

40. Nors pačiame Sprendime *Tomaszewska* aiškaus atsakymo į šį klausimą nepateikta, Teisingumo Teismo jurisprudencijoje iš esmės nenurodyta, kad sumavimo principas būtų taikomas tik teisės į pensiją įgijimui. Tokio požiūrio nepagrindžia ir Reglamento Nr. 883/2004 tekstas, jo tikslas ar pirminė Sąjungos teisė.

41. Byloje *Tomaszewska* ieškovei nepavyko įrodyti, kad Lenkijoje įgijo privalomą minimalų trisdešimt metų draudimo laikotarpį, nustatytą valstybės narės teisės aktuose, todėl ieškovės ir pensijų įstaigos ginčas buvo susijęs su teisės į senatvės pensiją įgijimu, kuris pateko į Reglamento

[29] 2019 m. gruodžio 5 d. Sprendimas *Bocero Torrico ir Bode* (C-398/18 ir C-428/18, EU:C:2019:1050, 41 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Dėl netiesioginės diskriminacijos atsižvelgiant į vienodo požiūrio principą, saugomą pagal Reglamento Nr. 1408/71 3 straipsnio 1 dalį, žr. 1997 m. birželio 25 d. Sprendimą *Mora Romero* (C-131/96, EU:C:1997:317) ir 2008 m. vasario 21 d. Sprendimą *Klöppel* (C-507/06, EU:C:2008:110).

[30] 2019 m. gruodžio 5 d. Sprendimas *Bocero Torrico ir Bode* (C-398/18 ir C-428/18, EU:C:2019:1050, 43 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[31] C-440/09, EU:C:2011:114.

Nr. 1408/71 45 straipsnio 1 dalies (ją atitinka Reglamento Nr. 883/2004 6 straipsnis) taikymo sritį, o ne su išmokų dydžio apskaičiavimu, kaip nustatyta Reglamento Nr. 1408/71 46 straipsnyje (ta nuostata yra Reglamento Nr. 883/2004 52 straipsnio pirmtakė) [32].

42. Sprendime *Tomaszewska* Teisingumo Teismas priminė, kad valstybės narės išlieka kompetentingos nustatyti socialinės apsaugos išmokų skyrimo sąlygas, net jeigu jas sugriežtina, jeigu nustatytos sąlygos nesukelia atviros arba paslėptos ES darbuotojų diskriminacijos [33]. Teisingumo Teismas nurodė, kad Reglamentu Nr. 1408/71 įvesta sistema yra tik koordinavimo, o ne suderinimo, sistema, visų pirma susijusi su teise laisvai judėti besinaudojantiems pagal darbo sutartis ir savarankiškai dirbantiems asmenims taikytinų socialinės apsaugos teisės aktų nustatymu [34].

43. Teisingumo Teismas pažymėjo, kad tokiai sistemai būdinga tai, kad darbo ar draudimo laikotarpių nustatymo sąlygos skiriasi atsižvelgiant į valstybę narę, kurioje atitinkamas darbuotojas dirbo. Šios sąlygos, kaip matyti iš Reglamento Nr. 1408/71 1 straipsnio r punkto (dabar – Reglamento Nr. 883/2004 1 straipsnio t punktas), gali būti nustatytos tik valstybės narės, kurioje nagrinėjami laikotarpiai buvo įgyti, teisės aktuose [35]. Tada Teisingumo Teismas pažymėjo, kad nustatydamos minėtas sąlygas „valstybės narės privalo laikytis Sąjungos teisės ir ypač Reglamentu Nr. 1408/71 siekiamo tikslo bei principų, kuriais šis reglamentas grindžiamas“ [36]. Reglamento Nr. 1408/71 antroje ir ketvirtoje konstatuojamosiose dalyse nustatyta, kad jo tikslas – užtikrinti laisvą pagal darbo sutartis dirbančių darbuotojų ir savarankiškai dirbančių asmenų judėjimą Europos Sąjungoje, atsižvelgiant į skirtingą nacionalinės socialinės apsaugos teisės aktų pobūdį [37].

44. Sprendime *Tomaszewska* Teisingumo Teismas nurodė, kad Reglamente Nr. 1408/71, ypač pagal penktą, šeštą ir dešimtą konstatuojamąsias dalis, „įtvirtintas vienodo požiūrio į darbuotojus skirtingų nacionalinės teisės aktų atžvilgiu principas ir juo siekiama kuo geriau užtikrinti vienodas visų vienoje valstybėje narėje dirbančių darbuotojų sąlygas bei nesudaryti nepalankesnių sąlygų teise laisvai judėti besinaudojantiems darbuotojams“ [38].

45. Teisingumo Teismas, kelis kartus pažymėjęs, kad pagrindinė byla susijusi tik su teisės į senatvės pensiją įgijimu [39], taip pat pateikė šią bendresnę išvadą dėl sumavimo principo:

„<…> draudimo, gyvenimo šalyje ar užimtumo laikotarpių sumavimo principas, numatytas EB 42 straipsnio a punkte [dabar – SESV 48 straipsnio a punktas; žr. šios išvados 5 punktą) <…> yra vienas pagrindinių valstybių narių socialinės apsaugos sistemų koordinavimo Sąjungos lygmeniu principų, kuriuo siekiama užtikrinti, kad naudodamasis EB sutarties suteikta laisvo judėjimo teise

[32] Ten pat, 22 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija.

[33] Ten pat, 24 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija.

[34] Ten pat, 25 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija. Dėl Reglamentui Nr. 883/2004, priemonei, kuria siekiama derinti valstybių narių socialinės apsaugos sistemas, taikomų pagrindinių principų žr. 2018 m. birželio 28 d. Sprendimą *Crespo Rey* (C-2/17, EU:C:2018:511, 45–47 punktai, nurodyti šios išvados 32 punkte) ir 2019 m. kovo 14 d. Sprendimą *Vester* (C-134/18, EU:C:2019:212, 29–33 punktai).

[35] Ten pat, 26 punktas.

[36] Ten pat, 27 punktas.

[37] Ten pat, 28 punktas.

[38] Ten pat, ir nurodyta jurisprudencija.

[39] Ten pat, 29, 31, 32, 34, 36 punktai.

darbuotojas neprarastų socialinės apsaugos išmokų, kurias jis galėtų gauti, jei visą savo profesinę veiklą vykdytų vienoje valstybėje narėje. Iš tikrųjų tokia pasekmė galėtų atgrasinti Sąjungos darbuotojus naudotis laisvo judėjimo teise ir dėl to šiai laisvei sudaryti kliūtį.“ [40]

46. Teisingumo Teismas pažymėjo, kad Reglamento Nr. 1408/71 45 straipsnis, nuostata, kuri buvo nagrinėjama byloje *Tomaszewska*, yra tik draudimo, gyvenimo šalyje ar užimtumo laikotarpių sumavimo principo, numatyto EB 42 straipsnio a punkte, įgyvendinimo atvejis [41].

47. Nors Sprendimas *Tomaszewska* gali būti vertinamas kaip neturintis lemiamos reikšmės dėl sumavimo principo taikymo *apskaičiuojant* socialinio draudimo išmokas, platesnė Teisingumo Teismo jurisprudencija yra aiškesnė. Sumavimo principo svarba apskaičiuojant išmokas aiškiai nurodyta Teisingumo Teismo sprendime *Dumont de Chassar* [42]. Tame sprendime Teisingumo Teismas nurodė:

„Be to, reikia priminti, kad Reglamentas Nr. 1408/71 buvo priimtas remiantis EEB sutarties 51 straipsniu (paskui EB sutarties 51 straipsnis, po pakeitimo – EB 42 straipsnis, dabar – SESV 48 straipsnis), kuriuo Europos Sąjungos Tarybai leista socialinės apsaugos srityje imtis priemonių, būtinų laisvam darbuotojų judėjimui užtikrinti, be kita ko, įtvirtinant sistemą, leidžiančią darbuotojams migrantams ir jų išlaikytiniams užtikrinti pagal skirtingų valstybių įstatymus nustatomų „visų laikotarpių“ sumavimą, kad jie įgytų ir išlaikytų teisę į išmokas ir kad būtų galima *apskaičiuoti* tų išmokų dydį.“

48. Be to, sumavimo principo esminė reikšmė apskaičiuojant socialinio draudimo išmokas matyti iš SESV 48 straipsnio a punkto (šios išvados 5 punktas). Iš tiesų Teisingumo Teismas pažymėjo, kad „SESV 48 straipsnyje <…> numatyta, kad Europos Parlamentas ir Europos Sąjungos Taryba socialinės apsaugos srityje imasi „priemonių, būtinų laisvam darbuotojų judėjimui užtikrinti“, nustatydami, be kita ko, tvarką, kuria darbuotojams migrantams užtikrinama „pagal keleto valstybių nustatomų visų <…> laikotarpių sudėtis“. Tokia laikotarpių sumavimo sistema buvo įgyvendinta Reglamentu Nr. 1408/71, vėliau Reglamentu Nr. 883/2004“ [43]. Sumavimo svarba taip pat matyti iš Reglamento Nr. 883/2004 14 konstatuojamosios dalies (šios išvados 6 punktas), kurioje konkrečiai nurodyta sumavimo svarba apskaičiuojant išmokų dydį. Taip pat paminėtina Sprendimo Nr. H6 2 konstatuojamoji dalis. Kaip nurodyta šios išvados 10 punkte, joje pabrėžta, kad sumavimas yra reikšmingas siekiant padidinti išmoką.

49. Taigi Lenkijos vyriausybės, pensijų įstaigos ir Vengrijos vyriausybės rašytinėse pastabose pateiktus argumentus, kad Sprendimas *Tomaszewska* nėra reikšmingas Reglamento Nr. 883/2004 52 straipsnio 1 dalies aiškinimui, reikia atmesti, nes Sprendime *Tomaszewska*

[40] Ten pat, 30 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija. Iš naujesnių sprendimų dėl mažiau palankių sąlygų darbuotojams imigrantams, palyginti su darbuotojais, kurie visą savo profesinę karjerą vykdė atitinkamoje valstybėje narėje, žr. 2018 m. birželio 28 d. Sprendimą *Crespo Rey* (C-2/17, EU:C:2018:511, 69 punktas). Taip pat žr. 2020 m. sausio 23 d. Sprendimą *Bundesagentur für Arbeit* (C-29/19, EU:C:2020:36, 33 punktas).

[41] Ten pat.

[42] Išskirta mano. 2013 m. vasario 21 d. Sprendimas *Dumont de Chassart* (C-619/11, EU:C:2013:92, 52 punktas), kuriame remiamasi 2011 m. gruodžio 15 d. Sprendimu *Bergström* (C-257/10, EU:C:2011:839, 42 punktas). Sumavimo funkcija apskaičiuojant senatvės pensiją buvo paaiškinta generalinio advokato F. G. Jacobs išvados byloje *Koschitzki* (C-30/04, EU:C:2005:272) 4 punkte. Taip pat žr. generalinio advokato N. Jääskinen išvados byloje *Reichel-Albert* (C-522/10, EU:C:2012:114) 45 punktą, kuriame nurodyta, kad vienas iš pagrindinių principų, kuriais reikia grįsti reglamento, Reglamento Nr. 883/2004 pirmtako, aiškinimą, yra toks, jog, vadovaujantis Teisingumo Teismo jurisprudencija „socialinės apsaugos srityje, apdraustieji negali reikalauti, kad jų persikėlimas į kitą valstybę narę neturėtų įtakos išmokų, į kurias jie galėjo pretenduoti savo kilmės valstybėje, rūšiai arba *lygiui*“. Išskirta mano.

[43] 2013 m. liepos 4 d. Sprendimas *Gardella* (C-233/12, EU:C:2013:449, 34 punktas).

pateikta plati sumavimo principo formuluotė. Iš tiesų rašytinės Komisijos pastabos šiuo klausimu yra labiau pagrįstos, nes jose pripažįstama netiesioginė Sprendimo *Tomaszewska* svarba pagrindinei bylai [44].

C. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nurodytos b galimybės pasirinkimo pagrindimas

50. Taigi, kodėl priėjau prie išvados, kad, kaip teigia ir Vengrijos vyriausybė, sprendžiant ginčą pagrindinėje byloje taikoma antroji (b), o ne pirmoji (a) prašymą prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nurodyta galimybė, atsižvelgiant į ypatingą principo, kad apdraustieji, kurie naudojasi teise laisvai judėti, neturi prarasti socialinės apsaugos išmokų, kurias gautų, jeigu visą savo profesinę veiklą būtų vykdę vienoje valstybėje narėje, svarbą? [45]

51. Svarbu pažymėti, kad Reglamentu Nr. 883/2004, kaip ir jo pirmtaku Reglamentu Nr. 1408/71, nesukuriama bendra socialinės apsaugos sistema, bet leidžiama toliau egzistuoti atskiroms nacionalinėms sistemoms. Jo tikslas yra užtikrinti tų sistemų koordinavimą [46]. Kaip pažymėjo generalinis advokatas N. Jääskinen, „faktinė aplinkybė, kad naudojimasis judėjimo laisve šioje srityje gali neturėti neutralaus pobūdžio, t. y. kiekvienu atveju gali būti daugiau ar mažiau palankus arba nepalankus, tiesiogiai kyla iš to, jog buvo išlaikyti įvairių valstybių narių teisės aktams būdingi skirtumai“ [47].

52. Konkrečiau kalbant, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nurodyta b galimybė buvo pasirinkta remiantis suformuota jurisprudencija dėl nuostatos, galiojusios iki įsigaliojant Reglamento Nr. 883/2004 52 straipsnio 1 daliai, t. y. Reglamento Nr. 1408/71 46 straipsnio 2 dalies, Reglamento Nr. 883/2004 52 straipsnio 1 dalies b punkto i ir ii papunkčių formuluotėmis ir šių dviejų Reglamento Nr. 883/2004 nuostatų atitinkama paskirtimi, tikslais ir kontekstu [48].

53. Kaip paaiškinta generalinio advokato F. G. Jacobs išvadoje byloje *Koschitzki* [49], teorinio dydžio apskaičiavimas pagal Reglamento Nr. 1408/71 46 straipsnio 2 dalies a punktą (dabar – Reglamento Nr. 883/2004 52 straipsnio 1 dalies b punkto i papunktį) iš tiesų yra sumavimo atvejis. Teisingumo Teismas konstatavo, kad Reglamento Nr. 1408/71 46 straipsnio 2 dalis, taigi, ir Reglamento Nr. 883/2004 52 straipsnio 1 dalis, „turi būti aiškinamos atsižvelgiant į SESV 48 straipsnyje numatytą tikslą, kuris visų pirma reiškia, kad darbuotojų migrantų socialinio draudimo išmokų negalima mažinti dėl to, kad jie pasinaudoja teise laisvai judėti“ [50]. Kitaip tariant, „teorinės pensijos dydis turi būti apskaičiuojamas taip, lyg apdraustasis asmuo savo profesinę veiklą būtų

[44] Čia padaryta išvada, kad pagrindinėje byloje Reglamento Nr. 883/2004 5 straipsnio galima nepaisyti. Taip yra todėl, kad reglamento 10 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad 5 straipsnyje išreikšti principai „neturėtų kliudyti taikyti pagal kitos valstybės narės ir kompetentingos valstybės narės įstatymus įgytų draudimo, darbo pagal darbo sutartį, savarankiško darbo arba gyvenimo laikotarpių sumavimo principo“. Žr. analizę, pateiktą Fuchs, M. ir Cornelissen, R. (red.) *ES Social Security Law* (Nomos, 2015), p. 123. Taip pat žr. generalinio advokato H. Hogan išvadą sujungtose bylose *Bocero Torrico ir Bode* (C-398/18 ir C-428/18, EU:C:2019:596, 44 punktas).

[45] Žr. šios išvados 34 punkte pateiktą pavyzdį.

[46] Šios išvados 42 punktas.

[47] Išvada byloje *Reichel-Albert* (C-522/10, EU:C:2012:114, 45 punktas). Iš neseniai priimtų sprendimų, žr., pavyzdžiui, 2019 m. kovo 19 d. Sprendimą *Vester* (C-134/18, EU:C:2019:212, 32 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[48] Žr. ES priemonių aiškinimo taisyklių analizę išvadoje byloje *Pinckernelle* (C-535/15, EU:C:2016:996, 35–70 punktai).

[49] C-30/04, EU:C:EU:C:2005:272, 4 punktas. Taip pat žr. 1998 m. gruodžio 17 d. Teisingumo Teismo sprendimą *Lustig* (C-244/97, EU:C:1998:619, 23 punktas): „<…> EB sutartyje susumuoti visus pagal kelių valstybių teisės aktus įgytus laikotarpius reikalaujama ne tik tam, kad būtų įgyta ir išsaugota teisė gauti išmokas, bet ir siekiant jas apskaičiuoti“.

[50] 2013 m. vasario 21 d. Sprendimas *Salgado González* (C-282/11, EU:C:2013:86, 43 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija. Taip pat žr. 50 punktą).

vykdęs išimtinai nagrinėjamoje valstybėje narėje“ [51]. Pagrindinėje byloje tai reiškia, kad apskaičiuojant įmokų nemokėjimo laikotarpiams taikomą trečdalio ribą, kai pagal Reglamento Nr. 883/2004 52 straipsnio 1 dalies b punkto i papunktį nustatomas teorinis dydis, turi būti atsižvelgiama ne tik į Lenkijoje, bet ir į Nyderlanduose įgytus įmokų mokėjimo laikotarpius.

54. 52 straipsnio 1 dalies b punkte išreikštas teisės aktų leidėjo pasirinkimas, kuris taikomas, kai pagal valstybės narės teisės aktus apdraustasis neįgyja teisės į pensijų išmokas, jei neatsižvelgiama į kitoje valstybėje narėje įgytus draudimo laikotarpius [52], kaip yra pagrindinėje byloje (žr. šios išvados 15 punktą). Kaip minėta, pirmasis procedūros etapas, t. y. teorinio išmokos dydžio apskaičiavimas pagal Reglamento Nr. 883/2004 52 straipsnio b punkto i papunktį, yra *sumavimas*. Antrasis veiksmas pagal 52 straipsnio 1 dalies b punkto ii papunktį yra proporcingosios išmokos apskaičiavimas, vadinamas *paskirstymu* [53].Visa sumavimo ir paskirstymo esmė yra užtikrinti, kad mokėtina išmoka atitiktų laikotarpio, kurį apdraustasis praleido dirbdamas valstybėje narėje, mokančioje tą pensijos dalį, trukmę [54]. Kaip savo pastabose pažymėjo pensijų įstaiga, kiekviena valstybė narė moka sumą, proporcingą pagal *jos* teisės aktus įgytai senatvės pensijai (išskirta mano). Taigi, valstybės narės finansuoja tik jų teritorijoje, o ne kitose valstybėse narėse, įgytus draudimo laikotarpius. Kaip teigiama Lenkijos vyriausybės rašytinėse pastabose, išmokos dydis turi realistiškai atitikti savo valstybėje narėje sumokėtų pensijų įmokų sumą ir įgytus draudimo laikotarpius.

55. Kaip pažymėjo generalinis advokatas N. Fennelly, faktinis išmokos dydis yra teorinio dydžio dalis, atitinkanti viso į pensiją išėjusio asmens draudimo ar gyvenimo laikotarpio dalį, kurią tas asmuo *faktiškai praleido* atitinkamoje valstybėje narėje [55]. Pagal taisyklę, kuri dabar įtvirtinta Reglamento Nr. 883/2004 52 straipsnio 1 dalies b punkto ii papunktyje, *faktinis* pensijos dydis nustatomas remiantis teoriniu dydžiu pagal santykį tarp draudimo laikotarpių, įgytų atitinkamoje valstybėje narėje, ir bendros visose valstybėse narėse įgytų draudimo laikotarpių trukmės.

56. Apskritai jurisprudencijoje siekiama kuo labiau padidinti veiksnių, reikšmingų apskaičiuojant teorinį dydį, skaičių [56]; pagal jurisprudenciją tai yra priemonė užtikrinti, kad darbuotojai neprarastų socialinės apsaugos išmokų dėl to, kad naudojasi teise laisvai judėti. Dėl teorinio dydžio Teisingumo Teismas kelis kartus patvirtino, kad „iš Reglamento Nr. 1408/71 46 straipsnio 2 dalies a punkto aiškiai matyti, kad jis turi būti apskaičiuojamas taip, tarsi apdraustasis savo profesinę veiklą vykdė tik atitinkamoje valstybėje narėje“ [57].

[51] Ten pat, 41 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija.

[52] Dėl Reglamento Nr. 1408/71 46 straipsnio 2 dalies žr. generalinio advokato F. G. Jacobs išvadą byloje *Stinco ir Panfilo* (C-132/96, EU:C:1997:436, 4 punktas).

[53] Ten pat, 5 punktas. Generalinis advokatas F. G. Jacobs pateikė šį pavyzdį: „Todėl, jei asmuo valstybėje narėje A dirbo 10 metų, o valstybėje narėje B 20 metų, net jei pagal valstybės narės A teisės aktus jis neturėtų teisės gauti pensijos už 10 metų draudimo laikotarpį (pavyzdžiui, todėl, kad valstybė reikalavo, [kad] atitinkamas asmuo būtų išdirbęs 15 metų), pagal 46 straipsnio 2 dalį valstybėje narėje A jis turėtų teisę gauti vieną trečiąją išmokos, į kurią galėtų pretenduoti, jeigu joje būtų išdirbęs 30 metų“. Žr. naujesnę generalinio advokato H. Hogan išvadą sujungtose bylose *Bocero Torrico ir Bode* (C-398/18 ir C-428/18, EU:C:2019:596, 39 punktas).

[54] Ten pat, 49 punktas.

[55] Dėl Reglamento Nr. 883/2004 52 straipsnio 1 dalies b punkto pirmtako, t. y. Reglamento Nr. 1408/71 46 straipsnio 2 dalies b punkto, žr. generalinio advokato N. Fennelly išvados byloje *Lustig* (C-244/97, EU:C:1998:419) 7 punktą. Išskirta mano.

[56] Pavyzdžiui, 1980 m. birželio 26 d. Sprendimas *Menzies* (793/79, EU:C:1980:172); 1982 m. rugsėjo 23 d. Sprendimas *Besem* (274/81, EU:C:1982:315); 1992 m. vasario 18 d. Sprendimas *Di Prinzio* (C-5/91, EU:C:1992:76); 1998 m. rugsėjo 24 d. Sprendimas *Stinco ir Panfilo* (C-132/96, EU:C:1998:427); 2013 m. vasario 21 d. Sprendimas *Salgado González* (C-282/11, EU:C:2013:86). Tačiau plg. 2005 m. liepos 21 d. Sprendimą *Koschitzki*, (C-30/04, EU:C:2005:492). Dėl papildomų nuostatų dėl teorinių ir faktinių pensijų išmokų dydžių apskaičiavimo žr. Reglamento Nr. 987/2009 43 straipsnio 1 dalį ir joje pateiktas nuorodas į to reglamento 12 straipsnio 3, 4, 5 ir 6 dalis. Neatrodo, kad šios nuostatos būtų reikšmingos pagrindinėje byloje.

[57] 1980 m. birželio 26 d. Sprendimas *Menzies* (793/79, EU:C:1980:172, 10 punktas). Iš neseniai priimtų sprendimų žr. 2002 m. spalio 3 d. Sprendimą *Barreira Pérez* (C-347/00, EU:C:2002:560, 28 punktas) ir generalinio advokato M. Wathelet išvadą byloje *Zaniewicz-Dybeck* (C-189/16, EU:C:2017:329, 51 punktas), kurioje remiamasi 2005 m. liepos 21 d. Sprendimu *Koschitzki* (C-30/04, EU:C:2005:492, 28 punktas).

57. Vis dėlto Reglamento Nr. 1408/71 46 straipsnio 2 dalies b punkto, taigi, ir Reglamento Nr. 883/2004 52 straipsnio 1 dalies b punkto ii papunkčio, tikslai skiriasi. Teisingumo Teismas konstatavo:

„Nors apskaičiavimu pagal a punktą siekiama darbuotojui užtikrinti maksimalų teorinį pensijos dydį, kurio jis galėtų reikalauti, jeigu visi draudimo laikotarpiai būtų įgyti atitinkamoje valstybėje, apskaičiavimo pagal b punkto tikslas yra kitoks. Pastarąja nuostata siekiama tik paskirstyti atitinkamą naštą dėl išmokos atitinkamų valstybių narių institucijoms pagal draudimo laikotarpių, įgytų kiekvienoje iš minėtų valstybių narių *prieš* draudiminį įvykį, trukmės santykį.“ [58]

58. Paskirstymo apskaičiavimo tikslas yra išsaugoti valstybėms narėms dėl išmokų tenkančios naštos pusiausvyrą [59]. Kaip pažymima viename pripažintame komentare, „sumavimo principui *priešingas* yra proporcingo apskaičiavimo principas. Pagal šį principą kiekviena kompetentinga institucija privalo mokėti tik išmokos dalį, atsižvelgdama į atitinkamus laikotarpius, įgytus pagal jos nacionalinius socialinės apsaugos teisės aktus (kaip pavyzdį žr. Reglamento Nr. 883/2004 52 straipsnį)“ [60].

59. Taigi, su Komisijos pastabomis, kuriose nurodyta, kad taikant šį metodą sudaromos nepalankesnės sąlygos teise laisvai judėti besinaudojantiems apdraustiesiems, kaip pripažįstama jurisprudencijoje, negalima sutikti. Šiose pastabose neatsižvelgiama į pagrindinį Reglamento Nr. 883/2004 52 straipsnio 1 dalies b punkto i ir ii papunkčių skirtumą.

60. Pavyzdžiui, Komisija, norėdama pagrįsti savo nuomonę, nurodo Teisingumo Teismo sprendimą *Zaniewicz-Dybeck* [61], tačiau šis sprendimas pagrindinei bylai reikšmingas tik tiek, kad jame pažymima, jog apskaičiuojant teorinį dydį turi būti taikomas sumavimas, tačiau Teisingumo Teismas nenurodė, kad jis turi būti taikomas ir nustatant faktinį dydį.

„Reglamento Nr. 1408/71 46 straipsnio 2 dalies a punkte numatyta, kad tokiu atveju kompetentinga institucija teorinį išmokos, į kurią turi teisę suinteresuotasis asmuo, dydį apskaičiuoja taip, lyg visas šis darbo stažas, kurį jis įgijo įvairiose valstybėse narėse, būtų įgytas kompetentingos institucijos valstybėje narėje. Be to, pagal to paties straipsnio 2 dalies b punktą kompetentinga institucija nustato faktinį išmokos dydį, remdamasi teoriniu dydžiu proporcingai draudimo stažo ir (arba) gyvenimo kompetentingos institucijos valstybėje narėje trukmei, palyginti su visa draudimo stažo ir (arba) gyvenimo šalyje laikotarpio, įgytų skirtingose valstybėse narėse, trukme. Turimas omenyje proporcingo apskaičiavimo metodas.“ [62]

[58] 1980 m. birželio 26 d. Sprendimas *Menzies* (793/79, EU:C:1980:172, 11 punktas). Išskirta originale.

[59] Ten pat.

[60] žr. M. Fuchs ir R. Cornelissen, *op. cit.*, p. 17. Išskirta mano. Reikia pažymėti, kad iš bylos medžiagos nematyti, kad pagrindinėje byloje nagrinėjama senatvės pensija priklausytų „nustatytų išmokų sistemai“ pagal 2017 m. kovo 21 d. Komisijos reglamento (ES) 2017/492, kuriuo iš dalies keičiamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 987/2009, nustatantis Reglamento (EB) Nr. 883/2004 įgyvendinimo tvarką (OL L 76, 2017, p. 13), 1 straipsnio 2 dalį; tai yra nuostata, pagal kurią atsisakoma proporcingo išmokų apskaičiavimo arba jis netaikomas. VIII priedas Lenkijos atžvilgiu prieš tai buvo pakeistas 2009 m. rugsėjo 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 988/2009 (OL L 284, 2009, p. 43).

[61] 2017 m. gruodžio 7 d. sprendimas (C-189/16, EU:C:2017:946).

[62] Ten pat, 42 punktas. Taip pat žr. generalinio advokato M. Wathelet išvadą byloje *Zaniewicz-Dybeck* (C-189/16, EU:C:2017:329, 43 ir 44 punktai). Čekijos Respublika taip pat nurodo Sprendimo *Zaniewicz-Dybeck* 42 punktą, norėdama pagrįsti teiginį, kad pagal Reglamento Nr. 883/2004 52 straipsnio 1 dalį kompetentinga pensijų įstaiga į kitose valstybėse narėse įgytus draudimo laikotarpius turi atsižvelgti, kai nustato ir teorinį, ir faktinį pensijos dydį.

61. Komisija rašytinėse pastabose taip pat remiasi Sprendimu *Barreira Pérez*[63], siekdama pagrįsti, kad į įmokų nemokėjimo laikotarpius, apskaičiuotus pagal sudėtus Nyderlanduose ir Lenkijoje įgytus įmokų mokėjimo laikotarpius, reikia atsižvelgti ir apskaičiuojant teorinį dydį pagal Reglamento Nr. 883/2004 52 straipsnio 1 dalies b punkto i papunktį, ir faktinį dydį pagal to reglamento 52 straipsnio 1 dalies b punkto ii papunktį. Toje byloje apdraustasis, kuris buvo Ispanijos pilietis ir dirbo Ispanijoje bei Vokietijoje, Ispanijos įstaigų prašė skirti pensiją susumuojant pagal Vokietijos ir Ispanijos teisės aktus įgytus draudimo laikotarpius, nes vien pagal Ispanijos teisės aktus apdraustasis teisės į pensiją neįgijo.

62. Pagal Reglamento Nr. 1408/71 46 straipsnio 2 dalies a punktą kompetentinga Ispanijos institucija teorinį išmokos dydį apskaičiavo sudėdama faktinių Ispanijoje ir Vokietijoje įgytų mokėjimo laikotarpių dienas ir pridėdama „menamą įmokų mokėjimo laikotarpį“, kuris pagal ministro įsakymo pereinamojo laikotarpio nuostatą apdraustajam priskiriamas atsižvelgiant į jo amžių[64]. Tačiau į menamą įmokų mokėjimo laikotarpį nebuvo atsižvelgta pagal Reglamento Nr. 1408/71 46 straipsnio 2 dalies b punktą apskaičiuojant proporcingąją išmoką arba faktinį dydį.

63. Teisingumo Teismas, savo sprendimo 25 punkte pažymėjęs, kad menami įmokų mokėjimo laikotarpiai „apskaičiuojant pensijos dydį pridedami prie faktinių draudimo laikotarpių“, kad galėtų būti laikomi „draudimo laikotarpiais pagal Reglamento Nr. 1408/71 1 straipsnio r punktą“[65], nagrinėjo, ar į menamą įmokų mokėjimo laikotarpį reikia atsižvelgti apskaičiuojant proporcingą pensijos dydį.

64. Nors Ispanijos vyriausybė teigė, kad teigiamai atsakius į šį klausimų gali būti „rimtai sutrikdyta ekonominė pusiausvyra, o Ispanijos socialinės apsaugos sistema kaip magnetas pritrauktų žmones, siekiančius gauti reikšmingai didesnę pensiją“[66], Teisingumo Teismas konstatavo, kad, taikant Reglamento Nr. 1408/71 46 straipsnio 2 dalies b punktą, menami įmokų mokėjimo laikotarpiai buvo įgyti prieš draudiminį įvykį (pensinio amžiaus pradžią), o ne po jo[67]. Dėl šios priežasties ir atsižvelgiant į tai, kad padarius priešingą išvadą būtų sudarytos nepalankesnės sąlygos darbuotojui, kuris naudojosi teise judėti[68], apskaičiuojant faktinę proporcingąją pensiją reikia atsižvelgti į visus menamus įmokų mokėjimo laikotarpius[69].

65. Atsižvelgiant į tai, galima pateikti toliau nurodytas pastabas.

66. Pirma, Sprendimas *Barreira Pérez* yra neįprastas tuo, kad Teisingumo Teismo argumentai nebuvo grindžiami sumavimo, kuris dabar įtvirtintas Reglamento
Nr. 883/2004 52 straipsnio 1 dalies b punkto i papunktyje, ir paskirstymo, kuris dabar įtvirtintas to reglamento 52 straipsnio 1 dalies b punkto ii papunktyje, skirtumu. Kaip jau paaiškinta, šis skirtumas buvo nustatytas pagrindinėje Teisingumo Teismo jurisprudencijoje dėl socialinių išmokų apskaičiavimo pagal Reglamentą Nr. 1408/71, kuris galiojo prieš Reglamentą

[63] 2002 m. spalio 3 d. sprendimas (C-347/00, EU:C:2002:560).

[64] 1967 m. sausio 18 d. Ministro įsakymo dėl senatvės išmokų taikymo ir mokėjimo (BOE, Nr. 22, 1967 m. sausio 26 d.) 3 straipsnio b punktas.

[65] 2002 m. spalio 3 d. Sprendimas *Barreira Pérez* (C-347/00, EU:C:2002:560, 26 punktas). Reglamento Nr. 1408/71 1 straipsnio r punktas dabar yra Reglamento Nr. 883/2004 1 straipsnio t punktas.

[66] Ten pat, 33 punktas.

[67] Ten pat, 34 punktas.

[68] Ten pat, 38 ir 39 punktai. Prieidamas prie šios išvados Teisingumo Teismas rėmėsi 1992 m. vasario 18 d. Sprendimu *Di Prinzio* (C-5/91, EU:C:1992:76, 54 punktas). Vieninteliai kiti sprendimai, kuriais rėmėsi Teisingumo Teismas, nuspręsdamas dėl esmės, buvo 1980 m. birželio 26 d. Sprendimas *Menzies* (793/79, EU:C:1980:172) ir sprendimas, nurodytas šios išvados 69 punkte.

[69] Ten pat, 40 ir 41 punktai, kuriuose pateikiama nuoroda į 1991 m. spalio 15 d. Sprendimą *Faux* (C-302/90, EU:C:1991:385).

Nr. 883/2004[70]. Sprendime *Barreira Pérez* buvo remiamasi aplinkybe, kad atitinkami įmokų mokėjimo laikotarpiai buvo įgyti prieš draudiminį įvykį, o ne po jo. Todėl Sprendimą *Barreira Pérez* reikia aiškinti siaurai ir atsižvelgiant į tai, kad Reglamentas Nr. 883/2004 yra koordinavimo, o ne derinimo, priemonė. Kaip pažymima pensijų įstaigos rašytinėse pastabose, pagal dabartinę Sąjungos teisę bendro tarpvalstybinio socialinės apsaugos solidarumo principas nenumatytas.

67. Antra (ir turbūt svarbiausia), kad Sprendimas *Barreira Pérez* susijęs su aiškia situacija, kai pagal Ispanijos teisę (Ispanija buvo toje byloje nagrinėjama valstybė narė) paskirstymo etape buvo įtraukti menami įmokų mokėjimo laikotarpiai atsižvelgiant į asmens, siekiančio gauti pensiją Ispanijoje, amžių. Todėl ministro įsakymas, kuriame buvo numatyti menami įmokų mokėjimo laikotarpiai, pateko į Reglamento Nr. 1408/71 46 straipsnio 2 dalies b punkte numatytos frazės „pagal jos administruojamus teisės aktus“ (dabar – „pagal tos įstaigos taikomus teisės aktus“ pagal Reglamento Nr. 883/2004 52 straipsnio 1 dalies b punkto ii papunktį) taikymo sritį. Sprendime *Barreira Pérez* nebuvo nagrinėjamas apdraustasis, siekiantis aiškinti Ispanijos teisę kaip apimančią draudimo laikotarpius, įgytus ne Ispanijoje, vykdant apskaičiavimą pagal 52 straipsnio 1 dalies b punkto ii papunktį.

68. Vis dėlto pagrindinėje byloje nagrinėjami įmokų nemokėjimo laikotarpiai nepatenka į 52 straipsnio 1 dalies b punkto ii papunktyje numatytos frazės „pagal tos įstaigos taikomus teisės aktus“ taikymo sritį, nes pagal Lenkijos teisės aktus į įmokų nemokėjimo laikotarpius atsižvelgiama tik kiek jei neviršija§ Lenkijoje įgytus įmokų mokėjimo laikotarpių ribos. Svarbu pažymėti, kad, kaip generalinis advokatas F. G. Jacobs paaiškino išvadoje byloje *Stinco Panfilo*[71], paskirstymo etape siekiama valstybėms narėms sąžiningai paskirstyti atsakomybę atsižvelgiant į įmokų mokėjimo trukmę, kad išmoka atitiktų laikotarpį, kurį apdraustasis dirbo kompetentingoje valstybėje narėje. Atsižvelgiant į pagrindinės bylos faktines aplinkybes, ši pusiausvyra būtų iškraipyta, jei šiek tiek dirbtinis Lenkijoje įgytų įmokų mokėjimo laikotarpių pailginimas, kuris buvo būtinas apskaičiuojant teorinę išmoką, kad apdraustajam nebūtų sudarytos jokios nepalankios sąlygos dėl to, kad jis Nyderlanduose naudojosi teise laisvai judėti, būtų taikomas paskirstymo ir faktinio proporcingojo dydžio apskaičiavimo pagal Reglamento Nr. 883/2004 52 straipsnio 1 dalies b punkto ii papunktį etapui. Reikia priminti, kad dauguma įmokų mokėjimo laikotarpių buvo įgyti Nyderlanduose (žr. šios išvados 13 punktą), todėl iškraipymas pagrindinėje byloje būtų reikšmingas, jeigu jie būtų įtraukti į paskirstymo etapą nustatant įmokų nemokėjimo laikotarpių, į kuriuos reikia atsižvelgti, skaičių.

69. Trečia, didžiausio įmokų nemokėjimo laikotarpių lygio indeksavimo pagal Lenkijoje įgytus įmokų mokėjimo laikotarpius pakeitimas Lenkijoje ir Nyderlanduose įgytais įmokų mokėjimo laikotarpiais siekiant atlikti skaičiavimus pagal Reglamento Nr. 883/2004 52 straipsnio 1 dalies b punkto i papunktį, bet ne skaičiavimus pagal jo 52 straipsnio 1 dalies b punkto ii papunktį, yra aiškiai suprantamas atsižvelgiant į labai skirtingus tų dviejų nuostatų tikslus. 52 straipsnio 1 dalies b punkto i papunktyje vartojama frazė „pagal jos taikomus teisės aktus“ turi būti aiškinama atsižvelgiant į teorinio dydžio apskaičiavimo tikslą, t. y. kad apraustųjų socialinio draudimo išmokų negalima mažinti dėl to, kad jie pasinaudoja teise laisvai judėti[72].

[70] Žr. šios išvados 52–60 punktus.

[71] Žr. šios išvados 54 punktą.

[72] Šios išvados 34 punktas. Kaip Teisingumo Teismas neseniai pakartojo 2018 m. birželio 28 d. Sprendime *Crespo Rey* (C-2/17, EU:C:2018:511, 70–72 punktai), jei valstybės narės teisės nuostatos negalima aiškinti taip, kad ji atitiktų Reglamentą Nr. 883/2004, ji neturi būti taikoma.

70. Vis dėlto, kaip jau paaiškinta, Reglamento Nr. 883/2004 52 straipsnio 1 dalies b punkto ii papunkčio tikslas yra užtikrinti sąžiningą atsakomybės paskirstymą tarp valstybių narių, atsižvelgiant į įmokų mokėjimo trukmę kiekvienoje susijusioje valstybėje narėje. Turint omenyje šį tikslą formuluotę „pagal tos įstaigos taikomus teisės aktus“ reikia aiškinti pažodžiui. Kitaip tariant, frazės „pagal jos taikomus teisės aktus“ („pagal tos įstaigos taikomus teisės aktus“) kontekstas dviejose nuostatose skiriasi[73]. Tą frazę aiškinant pažodžiui į priimančiojoje valstybėje įgytus įmokų mokėjimo laikotarpius neatsižvelgiama atliekant skaičiavimus pagal Reglamento Nr. 883/2004 52 straipsnio 1 dalies b punkto ii papunktį ir nustatant Lenkijos įstatymuose nustatytą įmokų nemokėjimo laikotarpiams taikomą trečdalio ribą, kai atsižvelgiama į jos kontekstą ir tikslą.

71. Su Čekijos vyriausybės argumentu, kad pagal Sąjungos teisę apskaičiuojant teorinį pensijos dydį neleidžiama atsižvelgti į skirtingą draudimo laikotarpių trukmę nei ta, į kurią atsižvelgiama apskaičiuojant faktinį dydį, sutikti negalima. Taip pat nesutinku su Komisijos teiginiu, kad teisinė fikcija, taikoma apskaičiuojant teorinį dydį, taip pat taikoma proporcingai apskaičiuojant bendrą reikšmingų visose atitinkamose valstybėse narėse įgytų draudimo laikotarpių skaičių. Priešingai, nei teigia Komisija, Sprendimas *Menzies*[74] taikomas ne tik konkrečiomis tos bylos aplinkybėmis[75].

72. Galiausiai ir siekdamas išsamumo pažymiu, kad net jei taikant nurodytus skaičiavimus būtų ribojama SESV 45 straipsnyje numatyta apdraustųjų teisė laisvai judėti[76], tai būtų pateisinama atsižvelgiant į socialinio solidarumo principą, apimantį ryšio su Lenkijos visuomene tikslą, ir neviršytų to, kas būtina tam tikslui pasiekti, kaip teigiama pensijų įstaigos rašytinėse pastabose[77].

73. Taigi, šios išvados 15 ir 16 punktuose nurodyti skaičiavimai, kuriuos atliko pensijų įstaiga, toliau nurodytu aspektu neatitinka Reglamento Nr. 883/2004 52 straipsnio 1 dalies b punkto i ir ii papunkčiuose nustatytų reikalavimų.

74. Teorinis dydis turi būti apskaičiuojamas ne pagal nacionalinius įmokų mokėjimo laikotarpius (104) + nacionalinius įmokų nemokėjimo laikotarpius (34) + užsienyje įgytus įmokų mokėjimo laikotarpius (269), bet taikant skaičiavimą, kuris maksimaliai padidina teorinį dydį (pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją), t. y. nacionaliniai įmokų mokėjimo laikotarpiai (104) + užsienyje įgyti įmokų mokėjimo laikotarpiai (269) + nacionaliniai įmokų nemokėjimo laikotarpiai (124, atitinkantys trečdalį tų dviejų skaičių sumos). Pagal šią formulę gaunami 497 mėnesiai nacionalinių įmokų mokėjimo laikotarpių ir ši formulė išreikšta prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nurodytoje b galimybėje.

[73] Žr. mano išvadą byloje *Pinckernelle* (C-535/15, EU:C:2016:996, 40 punktas).

[74] 1980 m. birželio 26 d. Sprendimas *Menzies* (793/79, EU:C:1980:172).

[75] Žr., pavyzdžiui, 1992 m. vasario 18 d. Sprendimą *Di Prinzio* (C-5/91, EU:C:1992:76); 1998 m. rugsėjo 24 d. Sprendimą *Stinco ir Panfilo* (C-132/96, EU:C:1998:427); 1998 m. gruodžio 17 d. Sprendimą *Lustig* (C-244/97, EU:C:1998:619); 2012 m. liepos 19 d. Sprendimą *Reichel-Albert* (C-522/10, EU:C:2012:475); 2013 m. vasario 21 d. Sprendimą *Dumont de Chassart* (C-619/11, EU:C:2013:92); 2013 m. vasario 21 d. Sprendimą *Salgado González* (C-282/11, EU:C:2013:86). Plg. 2005 m. liepos 21 d. Sprendimą *Koschitzki* (C-30/04, EU:C:2005:492).

[76] Šiuo klausimu žr. 2013 m. kovo 7 d. Sprendimą *van den Booren* (C-127/11, EU:C:2013:140, 38–46 punktai). Sąjungos teisės antrinių nuostatų, pavyzdžiui, reglamentų Nr. 1408/71 ir 883/2004, laikymasis neužkerta kelio laisvo judėjimo kliūtims, kurios draudžiamos pagal SESV 45 straipsnį. Panašiai dėl SESV 21 straipsnio žr. 2012 m. liepos 19 d. Sprendimą *Reichel-Albert* (C-522/10, EU:C:2012:475, 38 punktas): „svarbu priminti, kad nors valstybės narės išsaugo įgaliojimus socialinės apsaugos sistemų organizavimo srityje, vis dėlto naudodamosi šiais įgaliojimais jos privalo laikytis Sąjungos teisės, ypač Sutarties nuostatų dėl laisvo piliečių judėjimo, kuris garantuojamas SESV 21 straipsniu (šiuo klausimu žr. [2000 m. lapkričio 23 d. Sprendimą *Elsen* (C-135/99, EU:C:2000:647 33 punktas) ir 2008 m. balandžio 1 d. *Sprendimą Government of the French Community and Walloon Government* (C-212/06, EU:C:2008:178, 43punktas])“.

[77] 2006 m. spalio 26 d. Sprendimas *Tas-Hagen ir Tas* (C-192/05, EU:C:2006:676, 34 ir 35 punktai). Žr. vėlesnę generalinės advokatės J. Kokott išvadą byloje *Staatssecretaris van Economische Zaken ir Staatssecretaris van Financiën* (C-133/13, EU:C:2014:2255, 38 punktas).

75. Vis dėlto pensijų įstaiga teisingai apskaičiavo faktinį dydį (kaip nurodyta šios išvados 16 punkte). Faktinis išmokos dydis buvo apskaičiuotas proporcingai atsižvelgiant į 138 mėnesius Lenkijoje įgytų draudimo laikotarpių (104 mėnesiai Lenkijoje įgytų draudimo laikotarpių ir 34 mėnesiai įmokų nemokėjimo laikotarpių, neviršijančių trečdalio nacionalinių įmokų mokėjimo laikotarpių, iš 407 mėnesių bendrų Lenkijoje ir Nyderlanduose įgytų draudimo laikotarpių).

IV. Išvada

76. Siūlau taip atsakyti į *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas, Lenkija) pateiktą prejudicinį klausimą:

2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo 52 straipsnio 1 dalies b punktą reikia aiškinti taip, kad pagrindinės bylos aplinkybėmis apskaičiuodama pensijų išmokas kompetentinga institucija turi atsižvelgti į įmokų nemokėjimo laikotarpius, kurie neviršija trečdalio įmokų mokėjimo laikotarpių, įgytų pagal nacionalinės teisės aktus ir kitų valstybių narių teisės aktus, sumos, siekdama nustatyti tik teorinį išmokos dydį pagal Reglamento Nr. 883/2004 52 straipsnio 1 dalies b punkto i papunktį, bet ne faktinį išmokos dydį pagal Reglamento Nr. 883/2004 52 straipsnio 1 dalies b punkto ii papunktį.